

לא כולל צ'חצ'חים

אניטה שפירא מציגה את תולדות המדינה מתוך אהדה מוחלטת למפעל הציוני בגרסת מפלגת העבודה

ככל עם ועם: ישראל 1881-2000 // אניטה שפירא { מרכז זלמן שזר } 502 עמודים

בהקדמה לספרה החדש מצהירה ההיסטוריונית אניטה שפירא כי אין לה יומרה להציג בו חיי דושים מחקריים וכי מטרתה שהספר ישמש "מורה דרך בנפתולי ההיסטוריה של מדינת ישראל". זו כמובן מטרה כללית מאוד, שתמיד אפיינו, עד שעולה החשד כי היה לשפירא מניע נוסף לכתיבה.

מניע כזה אפשר אולי למצוא בעמודים האחרונים של הספר, שם מוזכרים בכמה פסקאות לא מחמיאות ההיסטוריונים החדשים:

"מה שאפיינו דיון היסטורי זה היה הטון הצדקני והוועם: הטעו אותנו, מכרו לנו סיפורי בדים. הקמת

מדינת ישראל הושתתה על חטא קדמון - פגיעה בפלסטינים. חוקרים אלה הרגישו קטע אחד של המציאות והתעלמו מקטעים אחרים. התייחסותם הייתה מוסרנית - הכאה כביכול על חטא... מצעד מקופחי הציונות היה למצעד אינסופי: כל מי שחש אומלל או קרבן של נסיבות חייו היה יכול לטעון עד מהרה שאומללותו היא תוצאה של קיפוח שמקורו בציונות".

בעיני שפירא, רוב הטענות לעוול שהציונות גרמה לערבים, למזרחים, לניצולי השואה ולרתיים מוגזמות ובלתי הוגנות. גם כאשר הן נשענות על עובדות ועל מעשים שהיו, אין הן מביאות בחשבון את האילוצים והנסיבות ההיסטוריות. בכל מדרג השוואתי למדינות ולמנהיגים אחרים שפעלו בתנאים דומים, ישראל ראויה בעיניה לציון גבוה.

הספר - שיצא באנגלית כבר לפני שנתיים תחת השם 'Israel: A History' - סוקר את ישראל והציונות מ־1881 ועד 2000, מתוך פרספקטיבה שאוהדת את המפעל הציוני בגרסת מפלגת העבודה. עם זאת, פרט לפסקה שצוטטה קודם, הנימה בו אינה פולמוסית. נעדר כאן גם חלק מהחוס האנושי שאפיינו את הביוגרפיות המהוללות שחיברה שפירא על ברל כצנלסון, יגאל אלון וברנר - אם כי הקריאה בספר שוטפת מאוד, בזכות עברית בהירה, עכשווית ובלתי אקדמית.

שפירא עוברת באופן כמעט כרונולוגי על כל התחנות המתבקשות: הפוגרומים, הרצל, העליות הראשונות, הקיבוצים, בן-גוריון, מלחמות העיר, לם, המנדט, מלחמות ישראל, המהפך, השלום עם מצרים, ההתנחלויות, ש"ס, העליות מרוסיה ומאתיופיה, הסכם אוסלו והנסיגה מלבנון. אילו נכתב הספר היום, מותר להניח שהיה מוקדש בו קצת יותר מקום לענייני כלכלה, שחשיבותם נגלתה פתאום

לרובנו באיחור לא אלגנטי, אבל גם כך ניתן למצוא בו כמה עשרות עמודים על המעבר של ישראל למשק קפיטליסטי (לידיעת הקורא בנימין נתניהו: ב־15 שנותיה הראשונות של המדינה, הצליחה השיטה הסוציאליסטית המפגרת לייצר צמיחה שנתית ממוצעת של עשרה אחוזים).

שפירא מביאה בספר עובדות מעניינות לרוב: תוכנית אוגנדה ייערה למדינת היהודים שטח שנמצא בכלל בקניה, הציונות בראשיתה הייתה במהותה תנועת נוער, מפא"י דאגה לצוות ליריבים פוליטיים עוד הרבה לפני ניקסון, ועוד ועוד. אבל השאלה המעניינת היא כמובן מי צודק בעימות בין שפירא לבין ההיסטוריונים החדשים. בעמודי הסיום היא כותבת ש"בעיני הזרמים הפרט-ציוניים, כתיבת ההיסטוריה היא בגדר 'נרטיב', כלומר דפוס סיפורי, שמתאים את עצמו לצרכניו ולהווה.

אבי גרפינקל

כל אומה והנרטיב שלה, כל קבוצה חברתית והנרטיב שלה". שפירא הקיפה את המילה נרטיב במירכאות, במה שנראה כמו ביקורת ואולי אפילו זלזול, אבל שכחה שהיא עצמה, בהקמתה, הודתה כי "אין זה [ספר] היסטוריה 'אובייקטיבית'. זוהי ההיסטוריה כפי שאני מבינה אותה ומפרשת אותה... במקרים של פולמוסים בין היסטוריונים או בין נרטיבים מתחרים ניסיתי כמיטב יכולתי לתת ביטוי הוגן לכל העמדות".

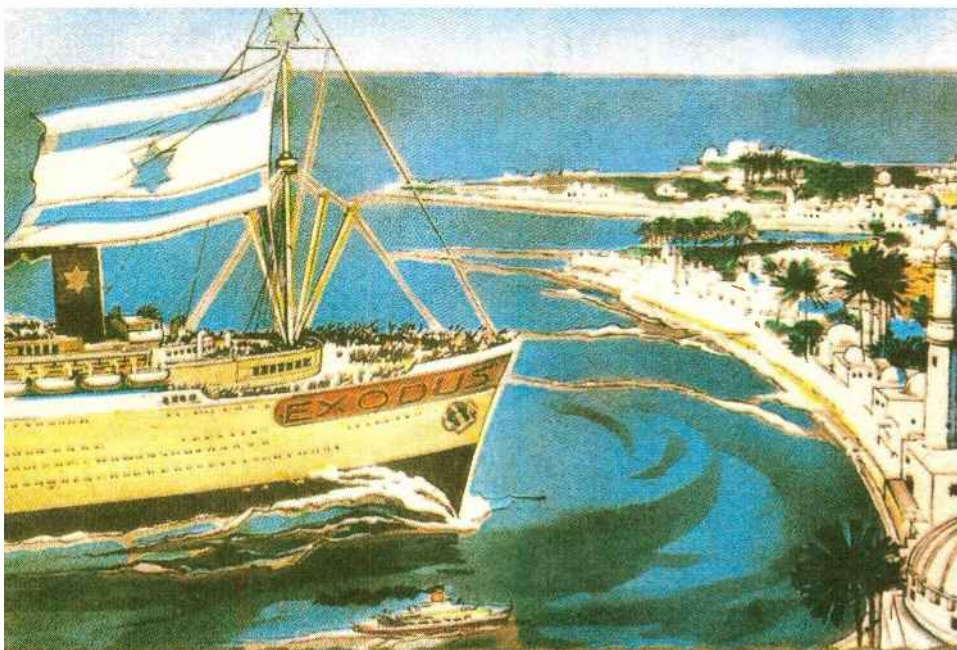
שימו לב לאירוניה: בהקדמה מקבלת דווקא המילה "אובייקטיבית" את המירכאות המקטנות, ואילו נרטיבים מתחרים נתפסים - ובצדק - כח"מר שממנו עשויה ההיסטוריה. דומה שהשקפה יסודית זו של הפוסט-מודרניזם חילחלה אל שפירא עמוק יותר מכפי שהיא מוכנה להודות.

האם אכן הצליחה לתת ביטוי הוגן לכל העמדות, כהבטחתה? גם זאת כמובן שאלה של פרספקטיבה. לטעמי, ברוב הפעמים עלה בידה להתקרב לאיריאל הזה, אם כי במקרה של היחס למזרחים שפירא לוקה באטימות מסוימת. הפוגרומים בארצות ערב קיבלו בספר מקום מועד, ללא ציון העובדה שהציונות שימשה להם מניע;

את פרשת הצ'חצ'חים של דודו טופז פטרה שפירא כ"דברי שטות של ברדן" ולא כסימפטום מייצג להתנשאות שחשו אשכנזים רבים בשנות ה־80; ואת הצעקות של מצביעי אהוד ברק "רק לא ש"ס ייח"ס"ה רק למעשי השחיתות של דרעי וכמה מחבריו ולדימוי של ש"ס כמפלגה שאי-אפשר לסמוך על נאמנותה הפוליטית. על דאייה מיתממת כזו היו אומרים בכית (האשכנזי) שלי: נו, שוין. ●

עוד 3 ספרים של אניטה שפירא

- ברל < 1980 יהודים חדשים, יהודים ישנים > 1997 ברנר, סיפור חיים < 2008**



האונייה אקסודוס באיגרת ברכה לראש השנה, 1949